

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 21 października 2016 r.

Pozycja 78

POSTANOWIENIE

z dnia 19 października 2016 r.

Sygn. akt P 10/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar – przewodniczący

Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz – sprawozdawca

Andrzej Wróbel,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 października 2016 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu:

czy § 10 rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 24 lutego 2006 r. w sprawie ustalania stanu przesyłek oraz postępowania reklamacyjnego (Dz. U. Nr 38, poz. 266) jest zgodny z art. 79 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1173, ze zm.),

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu postanowieniem z 5 stycznia 2015 r. r. wystąpił z pytaniem prawnym, czy § 10 rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 24 lutego 2006 r. w sprawie ustalania stanu przesyłek oraz postępowania reklamacyjnego (Dz. U. Nr 38, poz. 266; dalej: r.u.s.p.) jest zgodny z art. 79 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1173, ze zm.; dalej: u.p.p.).

1.1. Przed pytającym sądem toczy się postępowanie o zapłatę. Powód dochodzi od pozwanej zapłaty kwoty 260 zł tytułem opłaty dodatkowej przewidzianej w art. 33a ust. 1 u.p.p. w związku z § 56 ust. 2 regulaminu przewozów, 1 zł 30 gr tytułem należności za przewóz oraz 9 zł 50 gr tytułem zwrotu kosztów manipulacyjnych. Podstawą roszczeń było skorzystanie przez pozwaną z usługi przewozu bez ważnego biletu na przejazd.

Pozwana w odpowiedzi wniosła o oddalenie powództwa. Wskazała, że w piśmie z 11 marca 2013 r. złożyła reklamację, wykazując obiektywny brak możliwości zakupu biletu na

przejazd, lecz nie uzyskała na nie odpowiedzi. Podniosła, że zgodnie z § 6 ust. 1 r.u.s.p. odpowiedź na reklamację powinna być udzielona niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia przyjęcia reklamacji przez przewoźnika, zaś stosownie do § 10 r.u.s.p. nieudzielenie przez przewoźnika odpowiedzi na reklamację w wymaganym terminie skutkuje uwzględnieniem reklamacji.

1.2. W ocenie pytającego sądu, § 10 r.u.s.p. jest niezgodny z art. 79 u.p.p., gdyż został wydany bez upoważnienia ustawowego. Przepis ustawy upoważnia ministra właściwego do spraw transportu jedynie do określenia warunków, jakim powinny odpowiadać reklamacje i wezwania do zapłaty z tytułu przewozu osób i przesyłek oraz tryb postępowania reklamacyjnego. Ustawodawca upoważnił tym samym ministra do ustanowienia regulacji o charakterze czysto porządkowym, celem zapewnienia sprawnego i terminowego dochodzenia roszczeń. Tymczasem § 10 r.u.s.p. jest przepisem dalej idącym, bo określa materialnoprawne skutki zaniechania rozpoznania reklamacji, a nie sam tryb postępowania reklamacyjnego.

Pytający sąd zwrócił uwagę, że pogląd o niezgodności § 10 r.u.s.p. z art. 79 u.p.p. prezentowany jest również w literaturze.

1.3. Uzasadniając wpływ odpowiedzi na pytanie prawne na rozstrzygnięcie toczącej się sprawy, pytający sąd wskazał, że „strona pozwana wnosi o oddalenie powództwa powołując się właśnie na § 10 w/w rozporządzenia”. Jednocześnie pytający sąd podniósł, że mimo treści art. 178 ust. 1 Konstytucji wydaje się wskazane, aby zaskarżony przepis został trwale wyeliminowany z porządku prawnego, bo powołane rozporządzenie dotyczy masowo zawieranych umów przewozu.

2. Prokurator Generalny w piśmie z 23 lutego 2016 r. wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.1. Prokurator Generalny, przypominając przesłanki dopuszczalności rozpoznania przez Trybunał pytania prawnego, stwierdził, że o ile niniejsze pytanie prawne spełnia przesłankę podmiotową, ponieważ zostało skierowane do Trybunału przez skład orzekający sądu, o tyle wątpliwości budzi spełnienie przesłanki przedmiotowej i funkcjonalnej.

W ocenie Prokuratora Generalnego „przedmiot postępowania” zawisłego przed pytającym sądem nie może być rozstrzygnięty na podstawie zakwestionowanego przepisu rozporządzenia. Przywołując art. 14, art. 16 i art. 33a u.p.p. oraz § 4 pkt 2 r.u.s.p., zwrócił uwagę, że korzystający z komunikacji miejskiej pasażer zawiera umowę z przewoźnikiem z chwilą kupna i skasowania biletu. Przewoźnik lub organizator publicznego transportu zbiorowego albo osoba przez niego upoważniona, w razie stwierdzenia braku odpowiedniego dokumentu przewozu bądź ważnego dokumentu poświadczającego uprawnienie do bezpłatnego albo ulgowego przejazdu, pobiera właściwą należność za przewóz i opłatę dodatkową albo wystawia wezwanie do zapłaty. Pasażerowi wezwanemu do zapłaty przysługuje prawo do złożenia reklamacji, jeżeli nie zgadza się z jego treścią i może udowodnić, że posiadał ważny dokument przewozu lub dokument poświadczający jego uprawnienie do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego.

Ze stanu faktycznego sprawy zawisłej przed pytającym sądem wynika, że pozwana wypełniła jedynie pierwszy warunek dopuszczalności reklamacji, mianowicie oświadczyła, że nie zgadza się z treścią wezwania do zapłaty. „Wezwanie to zakwestionowała jednak nie dlatego, iż posiadała ważny dokument przewozu i mogła to udowodnić, ale z tej przyczyny, że nie miała obiektywnej możliwości zakupu biletu na przejazd”. W związku z tym złożone przez pozwaną pismo nie stanowiło reklamacji w rozumieniu przepisów prawa przewozowe-

go, zaś zakwestionowany przepis nie ma zastosowania w sprawie zawisłej przed pytającym sądem.

2.2. Zdaniem Prokuratora Generalnego, bez względu na treść orzeczenia Trybunału, pytający sąd nie mógłby odmiennie rozstrzygnąć zawisłej przed nim sprawy. Sprawa ta dotyczy bowiem odpowiedzialności cywilnej za jazdę bez ważnego biletu środkiem komunikacji miejskiej i zgodnie z art. 90 u.p.p. zastosowanie znalazłyby przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2016 r. poz. 380, ze zm.).

3. W piśmie z 20 marca 2015 r. Minister Infrastruktury i Rozwoju (dalej: minister) wniósł o stwierdzenie, że § 10 r.u.s.p. jest zgodny z art. 79 u.p.p.

3.1. Minister zwrócił uwagę, że przepisy rozporządzenia mają na celu zapewnienie sprawnego i terminowego dochodzenia roszczeń. Z tego względu konieczne było określenie skutków, jakie ponosić będzie podmiot, który naruszy określone w nim terminy. W przypadku złożenia reklamacji po upływie 3 miesięcy od dnia otrzymania wezwania do zapłaty skutkiem jest pozostawienie tej reklamacji bez rozpoznania (§ 9 ust. 3 pkt 1 r.u.s.p.), zaś w wypadku naruszenia terminu udzielenia odpowiedzi na reklamację skutkiem jest uznanie, że reklamacja została uwzględniona (§ 10 r.u.s.p.).

3.2. Minister podniósł, że § 10 r.u.s.p. ma na celu zdyscyplinowanie przewoźnika, jeśli chodzi o rozpatrywanie reklamacji, co niewątpliwie sprzyja sprawnemu i terminowemu dochodzeniu roszczeń oraz wpisuje się w dyrektywę dotyczącą treści rozporządzenia, określoną w art. 79 u.p.p. Jednocześnie, ze względu na treść art. 75 ust. 1 u.p.p., brak analizowanego unormowania mógłby prowadzić do sytuacji, w której przewoźnik, nie udzielając odpowiedzi na reklamację, mógłby skutecznie uniemożliwić zakończenie drogi reklamacji i dochodzenie roszczeń przez pasażera.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunał wielokrotnie wyjaśniał, że dopuszczalność zadania pytania prawnego jest uwarunkowana trzema przesłankami: 1) podmiotową – może to uczynić jedynie sąd jako państwowy organ władzy sądowniczej, oddzielony i niezależny od legislatury i egzekutywy, 2) przedmiotową – przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie zarzut niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą oraz 3) funkcjonalną, która ogranicza możliwość wystąpienia z pytaniem prawnym tylko do sytuacji, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się przed sądem. Niezależnie od tego, merytoryczne rozpoznanie sprawy uzależnione jest także od spełnienia przez pytający sąd wymogów formalnych określonych w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym.

Pytanie prawne Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu wpłynęło do Trybunału Konstytucyjnego 14 stycznia 2015 r. Obowiązywała wówczas ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.), która następnie została uchylona przez art. 138 ustawy z dnia 25 czerwca

2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293; dalej: ustawa o TK z 2015 r.). 16 sierpnia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157; dalej: ustawa o TK z 2016 r.), która uchyliła ustawę o TK z 2015 r.

Kwestię wyboru przepisów (proceduralnych i materialnych), na podstawie których należy zakończyć postępowania toczące się przed Trybunałem Konstytucyjnym w dniu wejścia w życie ustawy o TK z 2016 r., rozstrzygają przepisy przejściowe zamieszczone w jej czwartym rozdziale (art. 83-88). W szczególności, odwołując się do zasady bezpośredniego działania prawa nowego, ustawodawca w art. 83 ust. 1 przesądził, że przepisy ustawy o TK z 2016 r. znajdą zastosowanie w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia. Ustalając treść i zakres zastosowania przepisów przejściowych ustawy o TK z 2016 r. w niniejszej sprawie, trzeba było uwzględnić fakt, że 11 sierpnia 2016 r. zapadł wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. K 39/16 (OTK ZU nr A/2016, poz. 71). W wyroku tym Trybunał uznał między innymi, że art. 83 ust. 1 ustawy o TK z 2016 r. rozumiany w ten sposób, że nie podważa skuteczności czynności procesowych dokonanych przed wejściem w życie tej ustawy, jest zgodny z art. 2 Konstytucji.

2. W niniejszej sprawie została spełniona przesłanka podmiotowa pytania prawnego, ponieważ zostało ono skierowane przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu. Spełniona została również przesłanka przedmiotowa, ponieważ jako przedmiot kontroli został wskazany § 10 rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 24 lutego 2006 r. w sprawie ustalania stanu przesyłek oraz postępowania reklamacyjnego (Dz. U. Nr 38, poz. 266; dalej: r.u.s.p.), zaś jako wzorzec kontroli art. 79 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 915; dalej: prawo przewozowe lub u.p.p.), a zatem przepis znajdujący się wyżej w hierarchii aktów prawnych.

Analizy wymaga jednak spełnienie przez pytający sąd przesłanki funkcjonalnej.

3. Rozpatrując kwestię spełnienia przesłanki funkcjonalnej w wypadku pytania prawnego sformułowanego przez pytający sąd, należy przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny konsekwentnie prezentuje pogląd, iż w pierwszej kolejności relewancja pytania jest ustalana przez sąd, który rozstrzyga zawisłą przed nim sprawę. Pytający sąd musi przecież ustalić, czy w stanie faktycznym i prawnym takiej sprawy zachodzi wątpliwość konstytucyjna odnośnie do szeroko rozumianej podstawy prawnej mającego zapaść rozstrzygnięcia.

Z autonomią sądu zadającego pytanie koresponduje jednak autonomia Trybunału, który – wypełniając powierzoną mu funkcję ustrojową – nie jest związany zapatrywaniem pytającego sądu dotyczącym istnienia legitymacji do wystąpienia z danym pytaniem prawnym. Założenie, że o tym, jaki przepis (norma) ma być przedmiotem pytania prawnego, decyduje wyłącznie sąd, który pytanie przedstawia, mogłoby prowadzić do obejścia art. 193 Konstytucji za pomocą kierowania do Trybunału Konstytucyjnego pytań prawnych dotyczących kwestii, które nie mają bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy zawisłej przed sądem. Z tego właśnie względu ustawodawca kolejno w art. 32 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r., w art. 63 ust. 2 pkt 5 ustawy o TK z 2015 r., a także w art. 33 ust. 7 ustawy o TK z 2016 r. nałożył na sąd obowiązek wskazania, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione. Dopelnienie tego obowiązku nie następuje przez powtórzenie ogólnej formuły ustawowej, ale wymaga wykazania, że *in casu* spełniony jest konstytucyjny warunek dopuszczalności pytania prawnego. Na sądzie przedstawiającym pytanie prawne ciąży powinność stosownego do charakteru sprawy odrębnego wskazania, w jaki sposób rozstrzygnięcie sądu by się zmieniło, gdyby określony przepis prawny utracił moc obowiązującą wskutek orzeczenia przez Trybunał o jego niezgodności z Konstytucją.

Sprawa, na kanwie której zostało skierowane do Trybunału pytanie prawne, dotyczy roszczenia o zapłatę kwoty 260 zł tytułem opłaty dodatkowej przewidzianej w art. 33a ust. 1 u.p.p. w związku z § 56 ust. 2 regulaminu przewozów, 1 zł 30 gr tytułem należności za przewóz oraz 9 zł 50 gr tytułem zwrotu kosztów manipulacyjnych. Podstawą roszczeń było skorzystanie przez pozwaną z usługi przewozu bez ważnego biletu na przejazd. Pozwana z kolei podnosi, że – w odpowiedzi na wezwanie do zapłaty – złożyła reklamację, wskazując na obiektywny brak możliwości zakupu biletu na przejazd, lecz nie uzyskała na nią odpowiedzi, w związku z czym – stosownie do § 10 r.u.s.p. – należy uznać, że przewoźnik uznał jej reklamację i jego roszczenie winno zostać oddalone.

W opisanym wyżej stanie faktycznym wymaga zatem rozważenia, czy w celu właściwego rozstrzygnięcia sprawy pytający sąd będzie zobowiązany zastosować § 10 r.u.s.p., który uczynił przedmiotem kontroli w niniejszym postępowaniu.

4. W ramach umowy przewozu przewoźnik zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, do przewiezienia za wynagrodzeniem osób lub rzeczy. Umowa tego rodzaju została uregulowana w art. 774 i n. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2016 r. poz. 380, ze zm.; dalej: kodeks cywilny), a także w prawie przewozowym, które „reguluje przewóz osób i rzeczy, wykonywany odpłatnie na podstawie umowy, przez uprawnionych do tego przewoźników, z wyjątkiem transportu morskiego, lotniczego i konnego” (art. 1 ust. 1 u.p.p.). Jednocześnie art. 90 u.p.p. stanowi, że przepisy kodeksu cywilnego stosuje się tylko w sprawach nieunormowanych w prawie przewozowym, w przepisach wydanych w jego wykonaniu i w przepisach szczególnych.

Zgodnie z art. 16 ust. 1 u.p.p. „[u]mowę przewozu zawiera się przez nabycie biletu na przejazd przed rozpoczęciem podróży lub spełnienie innych określonych przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego warunków dostępu do środka transportowego, a w razie ich nieustalenia – przez samo zajęcie miejsca w środku transportowym”. Jednocześnie przewoźnik jest obowiązany podać do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, ustalone lub stosowane przez niego taryfy lub cenniki (art. 11 ust. 1 u.p.p.). Podróżny, korzystający z usług przewoźnika, winien posiadać dokument przewozu, najczęściej określane mianem biletu na przejazd, ewentualnie także dokument poświadczający uprawnienie do ulgowego przejazdu, albo dokument poświadczający uprawnienie do bezpłatnego przejazdu.

Stosownie do art. 33a ust. 1 u.p.p. „[p]rzewoźnik lub organizator publicznego transportu zbiorowego albo osoba przez niego upoważniona, legitymując się identyfikatorem umieszczonym w widocznym miejscu, może dokonywać kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu”. „W razie stwierdzenia braku odpowiedniego dokumentu przewozu przewoźnik lub organizator publicznego transportu zbiorowego albo osoba przez niego upoważniona pobiera właściwą należność za przewóz i opłatę dodatkową albo wystawia wezwanie do zapłaty” (art. 33a ust. 3 u.p.p.). Z kolei „[w] razie stwierdzenia braku ważnego dokumentu poświadczającego uprawnienie do bezpłatnego albo ulgowego przejazdu przewoźnik lub organizator publicznego transportu zbiorowego albo osoba przez niego upoważniona pobiera właściwą należność za przewóz i opłatę dodatkową albo wystawia wezwanie do zapłaty. Pobrana należność za przewóz i opłata dodatkowa, po uiszczeniu opłaty manipulacyjnej odpowiadającej kosztom poniesionym przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego, podlegają zwrotowi, a w przypadku wezwania do zapłaty – umorzeniu, w przypadku udokumentowania przez podróżnego, nie później niż w terminie 7 dni od dnia przewozu, uprawnień do bezpłatnego lub ulgowego przejazdu” (art. 33a ust. 4 u.p.p.).

Przenosząc powyższe uwagi ogólne na kanwę sprawy zawisłej przed pytającym sądem Trybunał zwrócił uwagę, że pozwana, przez zajęcie miejsca w środku transportowym, zawarła umowę przewozu z organizatorem publicznego transportu zbiorowego (por. art. 16

ust. 1 u.p.p.). Osoba upoważniona przez organizatora publicznego transportu zbiorowego dokonała kontroli dokumentów przewozu osób i z uwagi na stwierdzenie, że pozwana nie posiadała odpowiedniego dokumentu przewozu, wystawiła jej wezwanie do zapłaty (art. 33a ust. 1 u.p.p.).

5. Stosownie do art. 75 ust. 1 u.p.p., „[d]ochodzenie roszczeń w postępowaniu sądowym na podstawie ustawy lub przepisów wydanych w jej wykonaniu przysługuje uprawnionemu po bezskutecznym wyczerpaniu drogi reklamacji, przewoźnikowi zaś – po bezskutecznym wezwaniu zobowiązanego do zapłaty”. Przepis ten określa obligatoryjny tryb dochodzenia roszczeń z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu, mający postać obligatoryjnego, przedsądowego, szeroko rozumianego postępowania reklamacyjnego (por. R. Więckowski, *Sądowe dochodzenie roszczeń a postępowania przedsądowe*, „Państwo i Prawo” nr 2/1990, s. 56-57; T. Szanciło, *Prawo przewozowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 355-356; W. Górski, [w:] W. Górski, K. Wesołowski, *Komentarz do przepisów o umowie przewozu i spedycji*, Gdańsk 2009, s. 207-208; A. Jaworski, *Prawo przewozowe. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 149; K. Wesołowski, komentarz do art. 75, [w:] D. Ambrożuk, D. Dąbrowski, K. Wesołowski, *Prawo przewozowe. Komentarz*, Warszawa 2014). Niemniej należy podkreślić, że postępowanie reklamacyjne, jak to wynika *expressis verbis* z treści art. 75 ust. 1 u.p.p., dotyczy jedynie tych roszczeń przewoźnika lub osoby uprawnionej z tytułu umowy przewozu, które mają swoją podstawę bezpośrednio w przepisach prawa przewozowego lub przepisach wydanych w jego wykonaniu (por. W. Górski, [w:] *Komentarz...*, s. 211; K. Wesołowski, komentarz do art. 75, [w:] *Prawo...*). W stosunku do innych roszczeń przepisy dotyczące postępowania reklamacyjnego nie mają zastosowania, a zgodnie z art. 90 u.p.p. w takim wypadku stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego.

W ramach postępowania reklamacyjnego przewoźnik może zgłosić roszczenia wobec osoby zobowiązanej, wynikające z prawa przewozowego lub przepisów wydanych w jego wykonaniu, w drodze wezwania do zapłaty. Z kolei osoba uprawniona z tytułu umowy przewozu, w tym pasażer, może zgłosić roszczenia wobec przewoźnika, również jedynie wynikające z ustawy Prawo przewozowe lub przepisów wydanych w jej wykonaniu, w drodze reklamacji.

Przewoźnik jest uprawniony do wystawienia wezwania do zapłaty, o którym mowa w art. 75 ust. 1 u.p.p., wówczas gdy podczas kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu stwierdzono brak odpowiedniego dokumentu przewozu lub brak ważnego dokumentu poświadczającego uprawnienie do bezpłatnego albo ulgowego przejazdu. Wezwanie do zapłaty jest zaś sformalizowanym zgłoszeniem wobec osoby uprawnionej roszczenia o zapłatę właściwej należności za przewóz i opłaty dodatkowej, ewentualnie także opłaty manipulacyjnej (por. art. 33a ust. 3-5 u.p.p.). W wypadku innych roszczeń z tytułu umowy przewozu przewoźnik może ich dochodzić na ogólnych zasadach wynikających z kodeksu cywilnego.

Roszczenia osoby uprawnionej z tytułu umowy przewozu względem przewoźnika, w stosunku do których znajdują zastosowanie przepisy dotyczące postępowania reklamacyjnego, zostały wskazane w art. 75 ust. 3 u.p.p. W wypadku roszczeń uczestnika przewozu grupowego osób są to roszczenia z tytułu szkód, różnicy należności w związku z przewozem zabranych przez siebie rzeczy oraz indywidualnie zawartej umowy przewozu przesyłki bagażowej (por. art. 75 ust. 3 pkt 1 lit. b u.p.p.). Dodatkowo z § 4 r.u.s.p., wydanego na podstawie art. 79 u.p.p., wynika, że uprawniony z tytułu umowy przewozu lub podróżny może złożyć do przewoźnika reklamację z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu albo gdy nie zgadza się z treścią wezwania do zapłaty i może udowodnić, że posiadał ważny dokument przewozu lub dokument poświadczający jego uprawnienie do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego.

Analiza art. 75 u.p.p. oraz § 4 r.u.s.p. prowadzi do wniosku, że osoba uprawniona z tytułu umowy przewozu może zgłosić reklamację wówczas, gdy dochodzi roszczeń o charakterze majątkowym wynikających z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu przez przewoźnika. W wypadku roszczeń uczestnika przewozu grupowego osób są to roszczenia wskazane w art. 75 ust. 3 pkt 1 lit. b u.p.p. W tym celu m.in. każda reklamacja powinna zawierać kwotę roszczenia (por. § 5 ust. 2 pkt 5 r.u.s.p.), a nadto traktowana jest jako bezskuteczna, jeżeli dłużnik nie zapłacił dochodzonych należności w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia reklamacji (por. art. 75 ust. 2 u.p.p.).

Dodatkowo osoba uprawniona z tytułu umowy przewozu może zgłosić reklamację wówczas, gdy otrzymała od przewoźnika wezwanie do zapłaty, jednak nie zgadza się z jego treścią i może udowodnić, że posiadała ważny dokument przewozu lub dokument poświadczający jego uprawnienie do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego (por. § 4 pkt 2 r.u.s.p.). W tym celu m.in. do reklamacji powinien być dołączony bilet na przejazd czy też potwierdzona kopia dokumentu poświadczającego uprawnienia do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów (por. § 5 ust. 3 r.u.s.p.).

W wypadku innych roszczeń z tytułu umowy przewozu, niż wskazane powyżej, osoba uprawniona może ich dochodzić względem przewoźnika lub innego podmiotu na ogólnych zasadach wynikających z kodeksu cywilnego. W związku z tym należy uznać, że pisma kierowane do przewoźnika, nawet nazwane reklamacją, jeżeli nie stanowią zgłoszenia jednego z roszczeń wskazanych w art. 75 ust. 3 u.p.p. i § 4 r.u.s.p., nie są reklamacją w rozumieniu przepisów prawa przewozowego (por. K. Wesołowski, komentarz do art. 75, [w:] *Prawo...*). Do takich pism, które mogą odpowiadać potocznemu rozumieniu reklamacji (w przeciwieństwie do reklamacji uregulowanej w art. 75 i n. u.p.p.), nie znajdują zastosowania przepisy dotyczące postępowania reklamacyjnego zamieszczone w prawie przewozowym, a także § 10 r.u.s.p., zgodnie z którym „[n]ieudzielenie przez przewoźnika odpowiedzi na reklamację w wymaganym terminie skutkuje uwzględnieniem reklamacji”. Reklamacja, o której mowa w art. 75 u.p.p. i § 4 r.u.s.p., ma bowiem charakter kwalifikowany i musi spełniać określone wymogi formalne, dotyczące zarówno jej formy, jak i treści (por. W. Górski, [w:] *Komentarz...*, s. 212-213).

Na marginesie Trybunał pragnie zaznaczyć, że w niniejszym postępowaniu nie był uprawniony do analizy, czy zakres przedmiotowy reklamacji wskazany w § 4 r.u.s.p. został określony zgodnie z ustawową regulacją postępowania reklamacyjnego.

6. W sprawie zawisłej przed pytającym sądem pozwana, w odpowiedzi na wezwanie do zapłaty, skierowała do organizatora transportu publicznego pismo nazwane „reklamacją”, w którym wskazała na obiektywny brak możliwości zakupu biletu na przejazd. W piśmie tym pozwana nie zgłosiła żadnego z roszczeń wskazanych w art. 75 ust. 3 u.p.p. i § 4 r.u.s.p., a zatem ani roszczenia z tytułu szkód, różnicy należności w związku z przewozem zabranych przez siebie rzeczy oraz indywidualnie zawartej umowy przewozu przesyłki bagażowej (por. art. 75 ust. 3 pkt 1 lit. b u.p.p.), ani nie zanegowała treści wezwania do zapłaty i jednocześnie nie udowodniła, że posiadała ważny dokument przewozu lub dokument poświadczający jego uprawnienie do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego (por. § 4 pkt 2 r.u.s.p.). Trybunał uznał tym samym, że pismo pozwanej, jakkolwiek nazwane „reklamacją” i odnoszące się do otrzymanego przez nią wezwania do zapłaty z tytułu umowy przewozu, nie stanowiło reklamacji w rozumieniu przepisów prawa przewozowego. W konsekwencji do sytuacji prawnej pozwanej nie znajdują zastosowania przepisy dotyczące postępowania reklamacyjnego z tejże ustawy, a także będący przedmiotem kontroli w niniejszym postępowaniu § 10 r.u.s.p.

W związku z powyższym Trybunał stwierdził, że pytający sąd uczynił przedmiotem pytania prawnego przepis, który jego zdaniem powinien zostać „trwale wyeliminowany z porządku prawnego” ze względu na niezgodność z ustawą, ale który nie ma bezpośredniego

związku z toczącym się postępowaniem i który nie może być zastosowany przez sąd jako podstawa rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy. Pytający sąd zmierza tym samym do abstrakcyjnej kontroli hierarchicznej zgodności norm, która jest niedopuszczalna w drodze pytania prawnego.

7. Z powyższego wynika, że pytanie prawne Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu nie spełnia przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego. W związku z tym Trybunał umorzył postępowanie na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK z 2016 r. ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.